

Opschrift

Vergadering van 19 juni 2023

Nummer: 2023_MV_00387

Onderwerp:

Mondelinge vraag van raadslid Els Roegiers: Sociale uitbuiting Oost-Europeanen

Raadslid(-leden):

Els Roegiers - N-VA

Bevoegd: Mathias De Clercq

Omschrijving van de vraag

Toelichting:

/

Vraag:

Begin deze maand konden we in de krant de getuigenis van Rumen lezen. Rumen is een Bulgaar die enkele jaren geleden naar Vlaanderen kwam om werk te zoeken. Rumen werd echter geronseld door koppelbazen die hem lieten werken voor 50 euro per week en een klein kamertje. Jaren later, toen hij een vast adres kreeg, kwamen de rekeningen voor duizenden euro's achterstallige sociale lasten. Rumen is jammer genoeg niet alleen. De VDAB en het jobteam Gent zien regelmatig uitgebuide Oost-Europeanen passeren met gelijkaardige verhalen.

De koppelbazen maken deel uit van bendes die naast het sociaal uitbuiten en huisjesmelkerij ook de slachtoffers bedreigen en afpersen. Het gaat hier om echt maffiose praktijken op de kap van kwetsbare mensen.

Graag had ik hierover volgende vragen gesteld:

- Is de politie deze bendes op het spoor?
- Wordt er op een of andere manier proactief opgetreden? Ik denk bijvoorbeeld aan wijkwerkers in Bulgaarse buurten die nieuwe inwoners uitleggen wat normaal is en wat niet.
- Op welke wijze worden slachtoffers van deze praktijken begeleid naar de reguliere huisvesting- en arbeidsmarkt?

Antwoord

Naar aanleiding van de berichtgeving in de media, heb ik onmiddellijk de arbeidsauditeur voor een overleg uitgenodigd voor meer uitleg. De communicatie in de pers werd immers gevoerd door de arbeidsauditeur.

En afgelopen vrijdag, 16 juni, organiseerde ik een samenzit met het arbeidsauditoraat, het team EcoSoc van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid Oost Vlaanderen En onze lokale politie en ook de federale politie.

Collega's het Arbeidsauditoraat Gent ziet inderdaad een vorm van sociale uitbuiting bij Oost-Europeanen, vooral bij Bulgaren. Koppelbazen ronselen illegale werkkrachten in Gent, en sturen ze dan uit naar de rest van het land. Hierbij worden woekerwinsten opgestreken door de ontduiking van sociale bijdragen en het niet betalen van de wettelijke lonen. Dat is echt choquerend. Dit is echt onaanvaardbaar!

Maar tegelijkertijd stelt de Arbeidsauditeur dat de problematiek van sociale en economische uitbuiting van werkkrachten geen typisch Gents fenomeen is, maar zich voordoet in vele andere Belgische steden. De auditeur is daar in ons gesprek vrijdag ook op in gegaan. In diverse steden in België lopen daarom gelijkaardige onderzoeken naar fenomenen van sociale uitbuiting en illegale tewerkstelling.

In het bijzonder voeren de politiediensten en het team EcoSoc van de Rijksdienst voor Sociale zekerheid onderzoek naar de aanwezigheid van netwerken waarbinnen deze feiten zich voordoen.

Bulgaren, Roemenen, Brazilianen, Nigerianen, Vietnamezen, Marokkanen zijn de bevolkingsgroepen die hiervan het meest slachtoffer worden. De aanwezigheid van een netwerk die de slachtoffers rekruteert, wordt bepaald door de mate waarin deze bevolkingsgroepen aanwezig zijn in desbetreffende steden. Wat onze stad betreft gaat dat over de sterke vertegenwoordiging van Bulgaren.

Collega's, ik benadruk, dat de partners aangeven dat het fenomeen van sociale en economische uitbuiting van illegale werkkrachten zich tevens voordoet in vele andere Belgische steden, maar dan gericht op eerder geciteerde aanwezige bevolkingsgroepen. De Federale Gerechtelijke Politie Oost-Vlaanderen gaf tijdens het overleg aan dat de problematiek met Bulgaarse onderdanen, in het kader van de economische uitbuiting en sociale fraude, gekend is. Zij benadrukken dat de Gentse problematiek in het arrondissementeel beeld, van de door hen gevoerde onderzoeken rond de ernstige en georganiseerde sociale fraude, er niet uitspringt.

Dus er is een probleem maar dit is geen exclusief Gents probleem, maar er is een probleem!

De Federale Gerechtelijke Politie Oost-Vlaanderen heeft in de strijd tegen georganiseerde sociale fraude al verschillende initiatieven genomen, waaronder de oprichting van het MOTEM. Wat is dat collega's? Een multidisciplinair onderzoeksteam waarin de Federale Gerechtelijke Politie Oost-Vlaanderen en de Sociale Inspectiediensten en dat is van federaal allooi, op doorgedreven en daadkrachtige wijze samen grote dossiers van georganiseerde sociale fraude aanpakken. Dit is zeer belangrijk.

Het voordeel van het MOTEM is dat elke dienst vanuit zijn sterkte en specialisatie het onderzoek kracht bij zet en informatie samenbrengt. En hierdoor krijgt het team MOTEM een gedetailleerde beeldvorming van de betrokken criminele organisaties. Want ik zeg wel degelijk collega's dit zijn criminele organisaties.

De aanpak binnen het MOTEM wordt bepaald in overleg met de Arbeidsauditeur, en ook vastgelegd in een onderzoeksplan, waardoor informatie op een efficiënte manier wordt uitgewisseld.

In de strijd tegen georganiseerde sociale fraude bestaat er, naast de reactieve strafrechtelijke aanpak, ook een proactieve bestuurlijke aanpak. De bestuurlijke aanpak streeft ernaar de georganiseerde criminaliteit via een complementaire pijler onderuit te halen: de bestuurlijke pijler.

En hiertoe werd, begin 2023, bij de Coördinatie en Steun Directie van Oost-Vlaanderen een arrondissementeel informatie- en expertisecentrum opgestart dat zal werken op basis van die aanpak. Het MOTEM van Oost-Vlaanderen is onmiddellijk in gesprek gegaan met dit expertisecentrum om samen, als 1 netwerk, acties en initiatieven op te zetten. Ook onze lokale politie, dus de PZ Gent zet reeds jaren in op dit fenomeen en participeert aan het project FIGARO. Figaro staat voor Financieel Gericht Arrondissementeel Rechtspersonen Onderzoek en bestaat sinds 2017 in Oost-Vlaanderen. Het doel van FIGARO is om malafide vennootschappen op het spoor te komen, en dit vooraleer er misbruiken zijn of misdrijven gepleegd worden. Men hoopt ook hiermee frauduleuze faillissementen te voorkomen.

Wekelijks wordt er door de ondernemingsrechtbank een lijst opgemaakt van alle nieuwe vennootschappen en vennootschappen die een statutaire wijziging hebben doorgevoerd. Deze lijst wordt via het Arrondissementeel Informatie Kruispunt van de Federale Politie naar de betrokken politiezones verzonden.

De politiezones controleren deze vennootschappen in de Kruispuntbank voor ondernemingen en politionele databanken. Wanneer een plaatsbezoek nodig is, wordt de buurtinspecteur gestuurd om een controle uit te voeren aan de hand van een controlefiche.

Wanneer er knipperlichten zijn zoals

- ? geen activiteit van de onderneming.
- ? het gebouw wordt bvb. niet gebruikt door de onderneming.
- ? leegstaand gebouw.
- ? activiteit komt niet overeen met de oprichtingsakte/statuten....

dan wordt een proces-verbaal opgesteld.

Daarnaast kan de recherche, zonder plaatsbezoek, een proces-verbaal opstellen aan de hand van politionele informatie zoals een gekende stroman, een gekend fictief adres, een gekende modus operandi, een bestuurder is afgevoerd van ambtswege.

Het parket geeft altijd gevolg aan een proces-verbaal. De informatie wordt overgemaakt aan de kamer van handelonderzoek. En hun onderzoek kan resulteren in een regularisatie, ontbinding of faillissement van de vennootschap.

Collega's naast deze projectmatige aanpak, werkt de lokale recherche van onze PZ Gent, het team Meprosch, dat is hier reeds aan bod gekomen op onze commissie, reeds jaren op illegale tewerkstelling samen met de diverse sociale inspectiediensten zoals Toezicht op de Sociale Wetten van de FOD Werk, Arbeid en Sociaal overleg, Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, ook de Vlaamse Sociale Inspectie en de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid.

De wijkpolitie is eerder zijdelings betrokken in dit gegeven. Sociale uitbuiting, die in de vraagstelling wordt beperkt tot illegale tewerkstelling en huisjesmelkerij, is in hoofdzaak een materie voor de "bijzondere inspectiediensten" of de ambtenaren die het sociaal

strafwetboek handhaven. Uiteraard doet de wijkpolitie sporadisch vaststellingen van – bijvoorbeeld – huisjesmelkerij.

Wat de vraag betreft collega's m.b.t. de recente betrapping van huisjesmelkers, meldt de PZ Gent dat in het laatst gevoerde dossier een uitspraak viel in maart 2023. Dit ging om een strafdossier waarin een eigenaar drie panden in 13 kamers had onderverdeeld. De straf was:

- gevangenisstraf van 1 jaar
- geldboete van 56.000 €
- en een verbeurdverklaring van 40.000 € vermogensvoordeel.

Wat de opsporing betreft, wil ik nogmaals onderlijnen dat zowel de Recherche van de PZ Gent, in het bijzonder de Meprosch als het team Motem van de FGP op illegale tewerkstelling onderzoek voert.

Zoals al aangehaald, zijn er tevens ook bijzonder bevoegde ambtenaren die daarop werken en toezicht uitoefenen op de bepalingen van het sociaal strafwetboek. Zij behoren tot inspectiediensten met politionele bevoegdheid in welomschreven deelmateries, bvb. dat zal een belletje doen rinkelen, aangiftes DIMONA, dat is al eens in het parlement een debat geweest, dit is het elektronische bericht waarmee de werkgever elke indiensttreding en uitdiensttreding van een werknemer onmiddellijk moet aangeven bij de RSZ, zoals ontduiking van sociale lasten, werkgeversbijdrage, zoals zwartwerk. Zij maken echter geen deel uit van de geïntegreerde politie maar werken nauw samen met de politiediensten.

Dan cruciaal ook m.b.t. de slachtoffers collega Roegiers wat de opvang en begeleiding van slachtoffers betreft, kunnen slachtoffers van sociaal-economische uitbuiting, voor zover er een politionele interventie was, rekenen op de bejegening van de consultants van het Bureau Politionele Zorg van onze PZ Gent die afhankelijk van de specifieke omstandigheden zullen zorgen voor een eerste zorgaanbod en gepaste doorverwijzing in functie van onder meer een begeleiding naar de reguliere huisvesting- en arbeidsmarkt. Slachtoffers van mensenhandel worden begeleid naar diensten zoals Payoke, Pag-asa en Sürya. Zij worden via deze erkende organisaties geholpen in hun recht op bvb.

1. opvang, begeleiding en advies
2. afleveren van tijdelijke verblijfsdocumenten
3. sociale bijstand
4. medische hulp en zomeer

Wat de vraag inzake de preventie-aanpak betreft kan ik u het volgende meedelen.

Collega's uit de bevolkingsgegevens zijn de Gentse Bulgaren op basis van nationaliteit de grootste groep in Gent naast de Belgen. Het is een heel diverse groep zowel op het vlak van religie als socio-economische status. En die diversiteit zorgt ervoor dat de groep ook versnipperd is, waardoor er volgens onze stadsdiensten ook eigenlijk geen sleutelfiguren zijn die voor de hele groep kunnen spreken of via wie de hele groep bereikt wordt.

We hebben dat ook goed beluisterd bij al die experts.

Velen komen naar Gent op zoek naar werk. Ze hebben volledige toegang tot de arbeidsmarkt als Bulgaar. Het is niet evident om een plaats op de arbeidsmarkt te verwerven. Maar een tewerkstelling is meestal nodig om tot een verblijf in België te komen. Een contract is dus heel belangrijk. Ze kunnen zich inschrijven bij VDAB voor een traject naar werk, maar zijn meestal niet uitkeringsgerechtigd werkzoekend. Dat maakt dat ze door VDAB minder actief worden opgevolgd.

Nu ik heb de opdracht gegeven aan onze Dienst werk, bevoegdheid collega Van Braeckevelt om in overleg te gaan met de VDAB, om veel gericht in te zetten op de doelgroep.

Want wat zeiden de mensen van het arbeidsauditoraat ons dat zij eigenlijk doordat zij dat verblijf moeten hebben willen ze werk. Eens ze worden aangesproken door iemand ze denken dat dit bonafide is maar ze komen in een verschrikkelijk milieu terecht. Vaak ook durven ze niet meer spreken want natuurlijk je bent afhankelijk. Ze krijgen dan een triestige woning, als dit al een woning is. Dus zijn ze afhankelijk van een dak boven hun hoofd, van een inkomen en dus die mensen hebben schrik om te gaan klikken, dat dat boven water zou komen.

Dat is eigenlijk goed uitgelegd geweest door de Arbeidsauditeur en de mensen aan de tafel.

Want het is dus heel belangrijk, wat kan een stad doen? Dat is dat proactief te werk te gaan, op te treden. Zo zijn er wijkwerkingen zoals de welzijnsbureaus en buurtwerkers die in verschillende wijken aan het werk zijn. Dus vragen zoals uitbuiting enz. dat is belangrijk om dat te detecteren. Die situaties komen wel naar boven eenmaal de mensen al een tijdje een hulpverlener kennen. Er is vertrouwen dan durft men meer te spreken omdat er een geborgenheid is, een vertrouwelijkheid zoals tijdens een traject bij het jobteam of de buurtstewards.

Het is dus van belang dat de slachtoffers eerst en vooral moeten willen of kunnen aangeven dat ze slachtoffer zijn van deze praktijken. Uit de weinig gekende casussen blijkt bovendien dat het vaak moeilijk is om eruit te geraken, er is een loyaliteit naar de werkgever en er is ook veel persoonlijke schaamte, angst voor verlies, zoals ik zei, van financiële middelen en huisvesting. En de betrokkenen moeten ook een uitweg kunnen zien want wegtrekken betekent vaak zonder inkomen vallen.

Dus als mensen in begeleiding komen bij het jobteam, is er daarom begeleiding naar de arbeidsmarkt door een intensief en integraal traject.

Dus die alertheid bij dat soort diensten is cruciaal in die ketting om zaken naar boven te laten komen samen met de inspectiediensten die daarop zitten om dan tot bij de Arbeidsauditeur komen want die voert dan het onderzoek.

Verder kunnen mensen die een hulpvraag hebben in verband met tewerkstelling en huisvesting terecht bij de reguliere diensten, waaronder VDAB, woonwyzers, ze worden ook bereikt door het project Kinderen Eerst, dat is een mooi project, waarbij een maatschappelijk werker een zitdag heeft op bepaalde scholen. Ook via stadsdiensten, zoals de buurtstewards en wijkwerkers, wordt er ingezet op het juist informeren van Oost-Europeanen wanneer er vragen zijn over tewerkstelling.

Dus ik denk dat vooral de rol daar ligt van de stedelijke overheid.

Personen waarvan vermoed wordt dat ze slachtoffer zijn, worden ook actief toegeleid naar onder andere Unia en Fairwork Belgium. Dat laatste is een organisatie die advies verleent over de rechten van werknemers in een precair statuut of zonder wettig verblijf. En die laatste organisatie adviseert bijvoorbeeld het jobteam in de juridische stappen die ze kunnen zetten.

Wat de vraag betreft inzake gekende Gentse bedrijven is er bij de stadsdiensten geen informatie gekend over dergelijke bedrijven. Bij de Dienst Werk en Activering zijn daar ook geen data over bijgehouden. De politiediensten stellen dat de koppelbazen vooral rekruteren in Gent voor onderaannemingen buiten Gent.

De wijkpolitie verleent ook informatie aan de nieuwkomers in haar contacten, bijvoorbeeld n.a.v. een inschrijving in het vreemdelingenregister of in het bevolkingsregister.

Dus collega's het is een fenomeen, een probleem. Het is een probleem dat zich niet in enkel in Gent voordoet maar ook in Gent. Het is ook een fenomeen waar de politie- en inspectiediensten op inzetten. Het is een fenomeen waar de Arbeidsauditeur, heeft hij mij gegarandeerd voor elk dossier vervolging start. Ook de stadsdiensten hebben oog voor de problematiek en begeleiden van slachtoffers. We gaan dat nog moeten aanscherpen. We gaan in overleg gaan met de VDAB.

Ik wil ook aangeven dat de Arbeidsauditeur stelt ook dat de bedrijven, die op dergelijke onderaannemers beroep doen, het schijnt dat de methodiek is aannemer, onderaannemer, onderaannemer, onderaannemer zodoende dat er een web is.

En waar iedereen kan zeggen "ik ben het niet!" Het is echt een malafide praktijk. Maar er is ook iets goed uitgekomen uit ons overleg wat hij zegt dat dergelijke onderaannemers buiten schot blijven en niet aansprakelijk kunnen worden gesteld. Dat is voer voor de mensen die in het parlement zitten.

Ik ga een schrijven richten aan Pierre-Yves Dermagne, vice-eersteminister en minister van Economie en Werk. Wat dat is echt van belang dat er een wetgeving komt op aansprakelijkheid van onderaannemers want dat is waar we ze kunnen pijn doen. Dat is de problematiek. Dat is zeer duidelijk dat dit een systematiek is. Mijn kabinet zal hierover ook in overleg gaan met het kabinet van de minister. Want het is zeer belangrijk dat dit wordt aangepakt.
